

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОБНИЦТВА І ПЕРЕРОБКИ
ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА, СТАНДАРТИЗАЦІЇ ТА
БІОТЕХНОЛОГІЇ**

КАФЕДРА ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ ТА ГІГІЄНИ

«ПОГОДЖЕНО»

Декан факультету ТВППТСБ

Михайло ГИЛЬ

« 29 » 06 2026 р.

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор

Дмитро БАБЕНКО

« 02 » 07 2026 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«АНАТОМІЯ І ФІЗІОЛОГІЯ ДИКИХ ТА МИСЛИВСЬКИХ ТВАРИН»**

освітньо-професійна програма

«Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»

для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти

2-го року денної форми здобуття вищої освіти

на 2026-2027 навчальний рік

Ступінь вищої освіти – Магістр

Галузь знань – Н «Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина»

Освітня спеціальність – Н6 «Ветеринарна медицина»

Мова викладання – українська

Миколаїв
2026

Робоча програма відповідає меті та особливостям освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю Н6 «Ветеринарна медицина» галузі знань Н «Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина», затвердженою Вченою радою Миколаївського національного аграрного університету 27.03.2025 р. (протокол №10), чинної згідно наказу по університету №41-О від 01.04.25 р.

Розробник програми: канд. біол. наук, доцентка **Вікторія ПШИЧЕНКО**, Миколаївський національний аграрний університет.

Програма розглянута на засіданні кафедри ветеринарної медицини та гігієни МНАУ, протокол №14 від «18» червня 2026 року.

В.о. завідувача кафедри,
д-р. с.-г. наук, професор

Михайло ГИЛЬ

Схвалено науково-методичною комісією факультету технології виробництва і переробки продукції тваринництва, стандартизації та біотехнології МНАУ, протокол №12 від «25» червня 2026 року.

Голова науково-методичної комісії,
канд. с.-г. наук, доцентка

Галина КАЛИНИЧЕНКО

Гарантка освітньої програми
канд. вет. наук, доцентка

Ольга НАЙДІЧ

1. АНОТАЦІЯ

Анатомія тварин в системі вищої освіти відноситься до однієї з важливих фундаментальних дисциплін, що входить до циклу практичної та професійної підготовки лікаря ветеринарної медицини. Тому, разом з іншими обов'язковими освітніми компонентами загальної підготовки вони формують у здобувачів вищої освіти необхідну базу для подальшого успішного засвоєння клінічних дисциплін та сприяють розвитку фахових здібностей до клінічного мислення. Навчальна дисципліна «Анатомія і фізіологія диких та мисливських тварин» відноситься до вибіркових дисциплін і ґрунтується на знаннях і навичках, отриманих здобувачами при вивченні анатомії тварин і фізіології тварин.

Зміст навчальної дисципліни «Анатомія і фізіологія диких та мисливських тварин» сприяє формуванню у здобувачів рівня вищої освіти «Magіstr» знань щодо будови та функцій органів і систем організму різних видів диких та мисливських тварин, особливостей їх розвитку і адаптивних морфологічних змін у різноманітних екологічних умовах, а також утворює базис знань, необхідний для подальшого навчання та формування у здобувачів професійних навичок відповідно до освітньо-професійної програми.

SUMMARY

Animal anatomy in the higher education system is one of the important fundamental disciplines included in the cycle of practical and professional training of a veterinary doctor. Therefore, together with other mandatory educational components of general training, they form the necessary basis for further successful mastery of clinical disciplines in higher education students and contribute to the development of professional abilities for clinical thinking. The academic discipline "Anatomy and Physiology of Wild and Game Animals" belongs to elective disciplines and is based on the knowledge and skills obtained by applicants while studying animal anatomy and animal physiology.

The content of the academic discipline "Anatomy and Physiology of Wild and Game Animals" contributes to the formation of knowledge among applicants for the "Master's" level of higher education regarding the structure and functions of organs and systems of the body of various species of wild and game animals, the features of their development and adaptive morphological changes in various environmental conditions, and also forms the basis of knowledge necessary for further training and the formation of professional skills in applicants in accordance with the educational and professional program.

2. Опис навчальної дисципліни

Анатомія і фізіологія диких та мисливських тварин

Галузь знань: **Н «Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина»**

Освітня спеціальність –: **Н6 «Ветеринарна медицина»**

Ступінь вищої освіти –: **Магістр**

Кваліфікація: **Магістр з ветеринарної медицини**

Обов'язкова (вибіркова) компонента: **Вибіркова**

Семестр: **IV-й**

Кількість кредитів ECTS: **3,0**

Кількість модулів: **1**

Кількість змістовних модулів: **1**

Загальна кількість годин: **90**

Види навчальної діяльності та види навчальних занять, обсяг годин та кредитів:

Лекції– **20/0,67 кредити ECTS**

Лабораторні заняття – **20/0,66 кредити ECTS**

Практичні заняття – **20/0,67 кредити ECTS**

Самостійна робота – **30/1 кредити ECTS**

Форма підсумкова контрольного заходу:

Залік – IV-й семестр

3. Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета дисципліни: формування теоретичного уявлення про закономірності, особливості та принципові відмінності будови організму диких та мисливських тварин, а також вивчення будови їх органів та систем організму різних видів тварин на підґрунті порівняння із свійськими тваринами та використання цих знань у процесі подальшого навчання і у професійній діяльності для вирішення клінічних проблем; створення теоретичної основи для опанування здобувачами вищої освіти клінічних дисциплін; інтегрування викладання з основними клінічними дисциплінами; розвиток фахових здібностей до клінічного мислення.

Завдання дисципліни:

- вивчення будови та топографії органів і систем органів диких та мисливських тварин;
- вивчення основних фізіологічних процесів в організмі диких та мисливських тварин;
- формування вміння вирішувати завдання щодо створення необхідних умов для догляду за дикими та мисливськими тварин в умовах неволі, попередження захворювань, проведення діагностичних та лікувальних заходів на основі знання анатомії та фізіології організму диких та мисливських тварин.

Предмет дисципліни: вивчення морфо-функціональних особливостей організму диких і мисливських тварин, а також адаптивних морфологічних змін в залежності від різноманітних умов існування.

- Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі ветеринарної медицини, що передбачає проведення досліджень, упровадження інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

- Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК1.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК2.** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК3.** Знання та розуміння предметної галузі та професії.
- ЗК4.** Здатність спілкуватися державною мовою як усно так і письмово.
- ЗК7.** Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- ЗК8.** Здатність учитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК9.** Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК10.** Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами інших галузей знань/видів економічної діяльності).
- ЗК12.** Прагнення до збереження навколишнього середовища.

- Фахові (предметні) компетентності спеціальності (ФК):

- ФК1.** Здатність встановлювати особливості будови і функціонування клітин, тканин, органів, їх систем та апаратів організму тварин різних класів і видів – ссавців, птахів, комах (бджіл), риб та інших хребетних.
- ФК2.** Здатність використовувати інструментарій, спеціальні пристрої,

прилади, лабораторне обладнання та інші технічні засоби для проведення необхідних маніпуляцій під час професійної діяльності.

ФК3. Здатність дотримуватися правил охорони праці, асептики та антисептики під час фахової діяльності.

ФК7. Здатність організовувати і проводити лабораторні та спеціальні діагностичні дослідження й аналізувати їх результати.

ФК11. Здатність застосовувати знання з біобезпеки, біоетики та добробуту тварин у професійній діяльності.

ФК18. Здатність використовувати спеціалізовані програмні засоби для виконання професійних завдань.

Програмні результати навчання:

ПРН1. Знати і грамотно використовувати термінологію ветеринарної медицини.

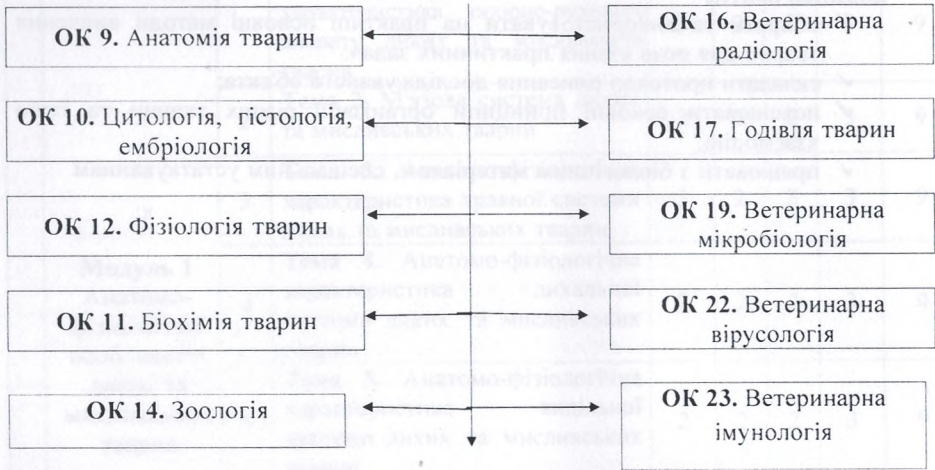
ПРН3. Визначати суть фізико-хімічних і біологічних процесів, які відбуваються в організмі тварин у нормі та за патології.

ПРН17. Знати правила та вимоги біобезпеки, біоетики та добробуту тварин.

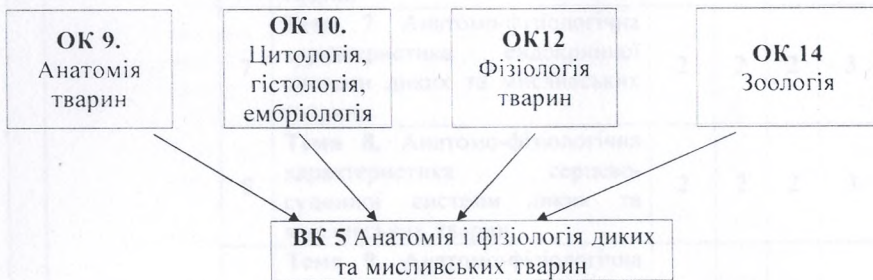
ПРН20. Володіти спеціалізованими програмними засобами для виконання професійних завдань.

4. Місце дисципліни у структурі навчальних дисциплін

БК 5 Анатомія і фізіологія диких та мисливських тварин

5. Передумови для вивчення дисципліни

При повному опануванні дисципліни «Анатомія і фізіологія диких та мисливських тварин» здобувач вищої освіти

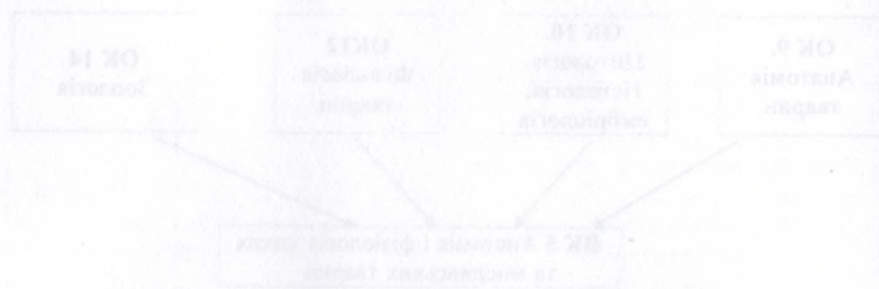
повинен знати:

- ✓ основи адаптації, реактивності та підтримання гомеостазу;
- ✓ організацію тканин та особливості їх взаємодії у складі органів, умови та механізми регенерації тканин;
- ✓ тканинний склад органів, особливості регуляції, адаптаційні та регенераторні можливості органів;
- ✓ роль нервової, ендокринної, імунної систем організму у регуляції

- ✓ процесів морфогенезу клітин, тканин і органів;
- ✓ особливості екології та зоогеографії тварин ;
- ✓ основних представників різних систематичних груп тварин.

повинен вміти:

- ✓ обирати та використовувати на практиці основні методи вивчення тварин для розв'язання практичних задач;
- ✓ складати протокол описання досліджуваного об'єкта;
- ✓ пояснювати основні принципи організації різних тканин та їхню взаємодію.
- ✓ працювати з біологічним матеріалом, спеціальним устаткуванням

6. Структурно-логічна схема навчальної дисципліни

Змістовий модуль			Теми	Обсяги годин				
№	назва	№	назва	Л1	Л3	ПЗ	СР	Разом
1	Модуль 1 Анатомо-фізіологічні особливості диких та мисливських тварин	1	Тема 1. Анатомо-фізіологічна характеристика опорно-рухового апарату диких та мисливських тварин	2	2	2	3	9
		2	Тема 2. М'язова система диких та мисливських тварин	2	2	2	3	9
		3	Тема 3. Анатомо-фізіологічна характеристика травної системи диких та мисливських тварин	2	2	2	3	9
		4	Тема 4. Анатомо-фізіологічна характеристика дихальної системи диких та мисливських тварин	2	2	2	3	9
		5	Тема 5. Анатомо-фізіологічна характеристика видільної системи диких та мисливських тварин	2	2	2	3	9
		6	Тема 6. Анатомо-фізіологічна характеристика статевої системи диких та мисливських тварин	2	2	2	3	9
		7	Тема 7. Анатомо-фізіологічна характеристика ендокринної системи диких та мисливських тварин	2	2	2	3	9
		8	Тема 8. Анатомо-фізіологічна характеристика серцево-судинної системи диких та мисливських тварин	2	2	2	3	9
		9	Тема 9. Анатомо-фізіологічна характеристика нервової системи диких та мисливських тварин	2	2	2	3	9
		10	Тема 10. Анатомо-фізіологічна характеристика органів чуття диких та мисливських тварин	2	2	2	3	9
Всього за змістовий модуль				20	20	20	30	90
Всього годин по навчальній дисципліні				20	20	20	30	90

7. Зміст навчальної дисципліни

7.1. Загальний розподіл годин і кредитів

Назва змістовного модуля	Кількість годин і кредитів		
	год.	кредитів	%
Модуль 1. Анатомо-фізіологічні особливості диких та мисливських тварин	90	3,0	100
Всього:	90	3,0	100

7.2. Склад, обсяг і терміни виконання змістових модулів

Назва змістового модуля	Кількість годин	Термін виконання
Анатомо-фізіологічні особливості диких та мисливських тварин	90	Відповідно до семестрового навчального плану та графіку навчального процесу
Всього:	90	x

7.3. Перелік та короткий зміст лекцій

Модуль, №	Тема, №	Тема, перелік питань	Об'єм, години
Модуль 1 Анатомо-фізіологічні особливості диких та мисливських тварин	1	Анатомо-фізіологічна характеристика опорно-рухового апарату диких та мисливських тварин 1. Особливості будови осцевого скелету представників диких та мисливських тварин різних класів (риби, земноводні, плазуни, птахи, ссавці). 2. Особливості будови периферичного скелету у представників диких та мисливських тварин різних класів (риби, земноводні, плазуни, птахи, ссавці). 3. Кістки, що утворюють хребетний стовп у диких та мисливських тварин різних класів. 3. Скелет черепа представників диких та мисливських тварин різних класів 4. Скелет кінцівок та їхніх поясів у представників диких та мисливських тварин різних класів. 5. З'єднання кісток у диких та мисливських тварин. <i>Ключові слова:</i> опорно-руховий апарат, осцевий скелет, периферичний скелет, хребетний стовп, скелет черепа, скелет	2

	кінцівок, з'єднання кінцівок <i>Keywords: musculoskeletal system, axial skeleton, peripheral skeleton, vertebral column, skull skeleton, limb skeleton, limb joints</i>	
2	М'язова система диких та мисливських тварин 1. Анатомія, топографія та функції м'язів тулуба представників диких та мисливських тварин різних класів (риби, земноводні, плазуни, птахи, ссавці). 2. Анатомія, топографія та функції м'язів голови та шиї представників диких та мисливських тварин різних класів (риби, земноводні, плазуни, птахи, ссавці). 3. Анатомія, топографія та функції м'язів верхніх і нижніх кінцівок представників диких та мисливських тварин різних класів (риби, земноводні, плазуни, птахи, ссавці). 4. Аналіз основних положень і рухів тіла диких та мисливських тварин 4. Вікові, статеві і індивідуальні особливості скелетних м'язів. Вплив екологічних чинників на будову скелетних м'язів, тулуба і кінцівок. <i>Ключові слова: м'язи, м'язи тулуба, м'язи голови, м'язи шиї, м'язи верхніх кінцівок, м'язи нижніх кінцівок, положення і рухи тіла</i> <i>Keywords: muscles, trunk muscles, head muscles, neck muscles, upper limb muscles, lower limb muscles, body position and movements</i>	2
3	Анатомо-фізіологічна характеристика травної системи диких та мисливських тварин 1. Топографія та особливості будови органів головної кишки (губи, щоки, ясна, м'яке піднебіння, тверде піднебіння, слинні залози) у представників диких та мисливських тварин різних класів (риби, земноводні, плазуни, птахи, ссавці). 2. Топографія та особливості будови язика, м'язів язика та мигдаликів у різних представників диких та мисливських тварин 3. Особливості будови зубів у різних представників диких та мисливських тварин. Зубна формула.	2

	4. Топографія та особливості будови стравоходу у диких та мисливських тварин. Будова однокамерного і багатокамерного шлунку у різних представників диких та мисливських тварин. 5. Топографія та особливості будови тонкого кишечника у різних представників диких та мисливських тварин. 6. Топографія та особливості будови товстого кишечника у різних представників диких та мисливських тварин. 7. Топографія, анатомія і функціональне значення великих травних залоз: печінки і підшлункової залози у різних представників диких та мисливських тварин Ключові слова: губи, щоки, ясна, м'яке піднебіння, тверде піднебіння, слинні залози, язик, зуби, зубна формула, стравохід, однокамерний і багатокамерний шлунок, тонкий кишечник, товстий кишечник, печінка, підшлункова залоза Keywords: lips, cheeks, gums, soft palate, hard palate, salivary glands, tongue, teeth, dental formula, esophagus, single-chamber and multi-chamber stomach, small intestine, large intestine, liver, pancreas	
4	Анатомо-фізіологічна характеристика дихальної системи диких та мисливських тварин 1. Топографія та анатомо-фізіологічні особливості носової порожнини у представників диких та мисливських тварин різних класів (риби, земноводні, плазуни, птахи, ссавці). 2. Топографія та анатомо-фізіологічні особливості гортані у представників диких та мисливських тварин різних класів. 3. Топографія та анатомо-фізіологічні особливості трахеї і легень у представників диких та мисливських тварин різних класів. Ключові слова: носова порожнина, гортань, трахея, легені Keywords: nasal cavity, larynx, trachea, lungs	2
5	Анатомо-фізіологічна характеристика видільної системи диких та мисливських	2

	тварин 1. Топографія та анатомо-фізіологічні особливості нирок у різних представників диких та мисливських тварин різних класів. 2. Топографія та анатомо-фізіологічні особливості сечоводів у представників диких та мисливських тварин різних класів 3. Топографія та анатомо-фізіологічні особливості сечового міхура у представників диких та мисливських тварин різних класів. 4. Топографія та анатомо-фізіологічні особливості сечівника та сечо-статевого каналу у представників диких та мисливських тварин різних класів. 5. Склад сечі у представників диких та мисливських тварин різних класів Ключові слова: нирки, сечоводи, сечовий міхур, сечівник, сечо-статевий канал Keywords: kidneys, ureters, bladder, urethra, genitourinary canal.	
6	Анатомо-фізіологічна характеристика статевої системи диких та мисливських тварин 1 Загальна характеристика та особливості статевої системи у різних представників диких та мисливських тварин. 2. Топографія та анатомо-фізіологічні особливості яєчника у самок у різних представників диких та мисливських тварин. 3. Топографія та анатомо-фізіологічні особливості маткових труб, матки, піхви, присінка піхви та зовнішніх статевих органів самок у різних представників диких та мисливських тварин. 4. Топографія та анатомо-фізіологічні особливості сім'яників самців у різних представників диких та мисливських тварин. 5. Топографія та анатомо-фізіологічні особливості яєчка, сім'яиносної протоки, статевого члену у різних представників диких та мисливських тварин Ключові слова: статевая система, яєчник, маткові труби, матка, піхва, присінок піхви, зовнішні статеві органи, сім'яники, яєчка.	2

		нюху у різних представників диких та мисливських тварин 3. Анатомо-фізіологічні особливості органу смаку у різних представників диких та мисливських тварин 4. Топографія, будова, функції очного яблука у різних представників диких та мисливських тварин. 5. Анатомо-фізіологічні особливості додаткових структур ока: повіки, брови, кон'юнктива, зовнішні м'язи очного яблука, фасції очної ямки, слезовий апарат у різних представників диких та мисливських тварин. 6. Топографія, будова, функції органу слуху у різних представників диких та мисливських тварин. <i>Ключові слова: органи чуття, орган смаку, орган нюху, очне яблуко, повіки, брови, кон'юнктива, зовнішні м'язи очного яблука, фасції очної ямки, слезовий апарат, органу слуху.</i> <i>Keywords: sensory organs, organ of taste, organ of smell, eyeball, eyelids, eyebrows, conjunctiva, external muscles of the eyeball, orbital fascia, lacrimal apparatus, organ of hearing.</i>	
		Разом	20

7.4. Перелік та план лабораторних занять

Тема, перелік питань	Обсяг годин	Форми контролю
Модуль 1 Анатомо-фізіологічні особливості диких та мисливських тварин	20	x
1. Особливості будови опорно-рухового апарату диких та мисливських тварин	2	Опитування
2. Особливості будови м'язової системи диких та мисливських тварин	2	Опитування
3. Особливості будови травної системи диких та мисливських тварин	2	Тестування
4. Особливості будови дихальної системи диких та мисливських тварин	2	Опитування
5. Особливості будови видільної системи диких та мисливських тварин	2	Опитування
6. Особливості будови статевий системи диких та	2	Опитування

мисливських тварин		
7. Особливості будови ендокринної системи диких та мисливських тварин	2	Опитування
8. Особливості будови серцево-судинної системи диких та мисливських тварин	2	Опитування
9. Особливості будови нервової системи диких та мисливських тварин	2	Тестування
10. Особливості будови органів чуття диких та мисливських тварин	2	Опитування
Всього:	20	x

7.5. Перелік та план практичних занять

Тема, перелік питань	Обсяг години	Форми контролю
Модуль 1 Анатомо-фізіологічні особливості диких та мисливських тварин	20	x
1. Функціональні особливості опорно-рухового апарату диких та мисливських тварин	2	Тестування
2. Функціональні особливості м'язової системи диких та мисливських тварин	2	Тестування
3. Функціональні особливості травної системи диких та мисливських тварин	2	Опитування
4. Функціональні особливості дихальної системи диких та мисливських тварин	2	Тестування
5. Функціональні особливості видільної системи диких та мисливських тварин	2	Тестування
6. Функціональні особливості статеві системи диких та мисливських тварин	2	Тестування
7. Функціональні особливості ендокринної системи диких та мисливських тварин	2	Тестування
8. Функціональні особливості серцево-судинної системи диких та мисливських тварин	2	Тестування
9. Функціональні особливості нервової системи диких та мисливських тварин	2	Опитування
10. Функціональні особливості органів чуття диких та мисливських тварин	2	Тестування
Всього:	20	x

7.6 Теми, форма контролю та перевірки завдань, які внесені на самостійне обов'язкове Всього за змістовий модуль опрацювання

Теми самостійного обов'язкового опрацювання матеріалу	Обсяг год.	Форма перевірки
---	------------	-----------------

Модуль 1 Анатомо-фізіологічні особливості диких та мисливських тварин	30	x
1. Вивчення особливостей кісток скелету голови у різних видів тварин	1	Презентація
2. Суглоби і зв'язки хребетного стовпа та ребер..	1	Тестування
3. Вивчення суглобів і зв'язок кінцівок	1	Конспект
4. М'язи спини диких та мисливських тварин	1	Тестування
5. М'язи тазу, їх будова, топографія та функції у диких та мисливських тварин	1	Конспект
6. М'язи живота, їх будова, топографія та функції	1	Презентація
7. Очеревина, її будова і топографія	1	Презентація
8. Анатомічні частини зуба. Терміни прорізування зубів у диких та мисливських тварин	1	Тестування
9. Відхідниковий канал: топографія, особливості будови слизової і м'язової оболонок. М'язи-замикачі відхідника диких та мисливських тварин	1	Тестування
10. Зовнішній ніс: форма, частини, будова у диких та мисливських тварин.	1	Презентація
11. Голосові складки. Голосова щілина. Механізми голосоутворення у різних представників диких та мисливських тварин	1	Реферат
12. Кровоносна система легень у різних представників диких та мисливських тварин	1	Тестування
13. Фіксуєчий апарат нирки у різних представників диких та мисливських тварин	1	Реферат
14. Сечовий міхур: форма, зовнішня будова, частини у різних представників диких та мисливських тварин	1	Реферат
15. Розвиток органів сечової системи в філо- і онтогенезі.	1	Презентація
16. Яєчник: топографія, зовнішня будова, внутрішня будова, зв'язки яєчника, відношення до очеревини, функції у різних представників диких та мисливських тварин	1	Презентація
17. Циклічні зміни будови яєчника у різних представників диких та мисливських тварин	1	Презентація
18. Матка: топографія, форма, частини, будова стінки у різних представників диких та мисливських тварин	1	Презентація
19. Кровопостачання щитоподібної і прищитоподібних залоз у різних представників диких та мисливських тварин	1	Тестування
20. Анатомо-фізіологічні особливості	1	Тестування

шишкоподібної залози у тварин з нічним способом життя		
21. Статеві залози	1	Презентація
22. Аорта, її частини, основні гілки і топографія у різних представників диких та мисливських тварин	1	Презентація
23. Кровообіг і іннервація органів і стінок грудної порожнини у різних представників диких та мисливських тварин	1	Тестування
24. Головні лімфатичні протоки, їхня будова і топографія. Лімфатичні судини, принципи їх будови, функції у різних представників диких та мисливських тварин у різних представників диких та мисливських тварин	1	Презентація
25. Будова спинномозкового сегменту	1	Реферат
26. Характеристика чутливих провідних шляхів у різних представників диких та мисливських тварин	1	Презентація
27. Характеристика рухових провідних шляхів у різних представників диких та мисливських тварин	1	Тестування
28. Форми очного яблука у різних представників диких та мисливських тварин	1	Тестування
29. Нюх та його особливості у різних представників диких та мисливських тварин	1	Тестування
30. Форми вуха у різних представників диких та мисливських тварин	1	Презентація
Всього:	30	x

7.7. Питання для поточного та підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти

Модуль 1 Анатомо-фізіологічні особливості диких та мисливських тварин

1. Хребет, його частини і будова у диких та мисливських тварин.
2. Особливості будови хребців шийного, грудного, поперекового і крижового відділу хребта у диких та мисливських тварин
3. Ребра, грудина, грудна клітка у диких та мисливських тварин
4. Кістки мозкового черепа та їхня характеристика у різних представників диких та мисливських тварин
5. Кістки лицевого черепа та їхня характеристика у різних представників диких та мисливських тварин
6. Скеліття і основа мозкового черепа у різних представників диких та мисливських тварин
7. З'єднання кісток черепа у різних представників диких та мисливських тварин
8. З'єднання ребер з грудиною і хребцями З'єднання ребер з грудиною і хребцями

9. Скелет верхніх кінцівок у представників диких та мисливських тварин різних класів.
10. Скелет поясу верхніх кінцівок у диких та мисливських тварин
11. Скелет нижніх кінцівок у диких та мисливських тварин
12. Скелет поясу нижніх кінцівок у диких та мисливських тварин
13. Вікові, статеві і індивідуальні особливості скелетних м'язів.
14. Вплив екологічних чинників на будову скелетних м'язів, тулуба і кінцівок.
15. М'язи спини, їх топографія і функції у диких та мисливських тварин
16. М'язи грудей, їх топографія і функції у диких та мисливських тварин.
17. М'язи живота, їх топографія і функції у диких та мисливських тварин.
18. М'язи голови, їх топографія і функції у диких та мисливських тварин.
19. М'язи шиї, їх топографія і функції у диких та мисливських тварин.
20. М'язи верхніх кінцівок, їх топографія і функції у диких та мисливських тварин.
21. М'язи нижніх кінцівок, їх топографія і функції у диких та мисливських тварин.
22. М'язи таза, їх топографія і функції у диких та мисливських тварин.
23. Топографія та особливості будови губ у представників диких та мисливських тварин
24. М'яке піднебіння диких та мисливських тварин.
25. Тверде піднебіння диких та мисливських тварин. Зів.
26. Особливості будови шокі диких та мисливських тварин
27. Анатомічні частини зуба та їх характеристика. Групи зубів, їх характерні особливості.
28. Зубна формула диких та мисливських тварин
29. Язик, його будова і функції у диких та мисливських тварин.
30. Глотка, її будова, топографія і функції у диких та мисливських тварин.
31. Стравохід будова, топографія і функції у диких та мисливських тварин.
32. Шлунок: будова, топографія і функції у диких та мисливських тварин.
33. Однокамерні і багатоканерні шлунки: будова, топографія і функції у диких та мисливських тварин.
- 34..
35. Тонка кишка, її частини, будова, функції і кровопостачання у диких та мисливських тварин.
36. Товста кишка, її відділи, будова, топографія, функції і кровопостачання у диких та мисливських тварин.
37. Печінка і жовчний міхур. Їх будова, топографія і функції у диких та мисливських тварин.
38. Підшлункова залоза, топографія і функції у диких та мисливських тварин.
39. Очеревина, її будова топографія і функції у диких та мисливських тварин.
40. Топографія та анатомо-фізіологічні особливості носової порожнини у диких та мисливських тварин.
41. Гортань: будова, топографія, функція топографія і функції у диких та мисливських тварин.

42. Трахея: будова, топографія, функція у диких та мисливських тварин.
43. Бронхи: будова, топографія, функція у диких та мисливських тварин.
44. Легені, їх будова, топографія, функція у диких та мисливських тварин.
45. Плевра, її топографія і будова, функція у диких та мисливських тварин.
46. Будова нирки, топографія і функції у диких та мисливських тварин
47. Сечоводи: топографія, будова, функція у диких та мисливських тварин.
48. Сечовий міхур: топографія, будова, функція у диких та мисливських тварин.
49. Склад сечі у представників диких та мисливських тварин різних класів
50. Загальна характеристика та особливості статеві системи у різних представників диких та мисливських тварин.
51. Топографія та анатомо-фізіологічні особливості яєчника у самок у різних представників диких та мисливських тварин.
52. Топографія та анатомо-фізіологічні особливості маткових труб у різних представників диких та мисливських тварин.
53. Топографія та анатомо-фізіологічні особливості матки у різних представників диких та мисливських тварин.
54. Топографія та анатомо-фізіологічні особливості піхви у різних представників диких та мисливських тварин.
55. Топографія та анатомо-фізіологічні особливості сім'яників самців у різних представників диких та мисливських тварин.
56. Топографія та анатомо-фізіологічні особливості яєчка у різних представників диких та мисливських тварин
57. Топографія та анатомо-фізіологічні сім'явиносної протоки та статевого члену у різних представників диких та мисливських тварин
58. Анатомо-фізіологічні особливості серця у різних представників диких та мисливських тварин.
59. Форма і положення серця у різних представників диких та мисливських тварин.
60. Судини тулуба у різних представників диких та мисливських тварин.
61. Судини верхніх кінцівок у диких та мисливських тварин.
62. Судини нижніх кінцівок у диких та мисливських тварин.
63. Судини голови у диких та мисливських тварин
64. Головні лімфатичні протоки, їх будова, топографія, функції у диких та мисливських тварин.
65. Загальна характеристика залоз внутрішньої секреції, їх будова і топографія у різних представників диких та мисливських тварин
66. Анатомо-фізіологічні особливості гіпоталамусу у різних представників диких та мисливських тварин.
67. Анатомо-фізіологічні особливості гіпофізу у різних представників диких та мисливських тварин.
68. Анатомо-фізіологічні особливості шишкоподібної залози у різних представників диких та мисливських тварин.
69. Анатомо-фізіологічні особливості щитоподібної залози у різних

- представників диких та мисливських тварин.
70. Анатомо-фізіологічні особливості прищитоподібних залоз у різних представників диких та мисливських тварин.
 71. Анатомо-фізіологічні особливості загруднинної залози у різних представників диких та мисливських тварин.
 72. Анатомо-фізіологічні особливості надниркових залоз у різних представників диких та мисливських тварин.
 73. Анатомо-фізіологічні особливості підшлункової залози, у різних представників диких та мисливських тварин.
 74. Анатомо-фізіологічні особливості статевих залози у диких та мисливських тварин.
 75. Топографія та анатомо-фізіологічні особливості спинного мозку у диких та мисливських тварин.
 76. Анатомо-фізіологічні особливості довгастого мозку у різних представників диких та мисливських тварин.
 77. Анатомо-фізіологічні особливості мозочку у різних представників диких та мисливських тварин.
 78. Анатомо-фізіологічні особливості середнього мозку у різних представників диких та мисливських тварин.
 79. Анатомо-фізіологічні особливості проміжного мозку у різних представників диких та мисливських тварин.
 80. Анатомо-фізіологічні особливості кінцевого мозку у різних представників диких та мисливських тварин.
 81. Анатомо-фізіологічні особливості автономної нервової системи диких та мисливських тварин.
 82. Загальна характеристика черепно-мозкових нервів за складом і функціями у диких та мисливських тварин.
 83. Нерви грудної кінцівки у диких та мисливських тварин.
 84. Нерви тазової кінцівки у диких та мисливських тварин.
 85. Анатомо-функціональна характеристика органів чуття диких та мисливських тварин.
 86. Анатомо-фізіологічні особливості органу нюху у різних представників диких та мисливських тварин.
 87. Анатомо-фізіологічні особливості органу смаку у різних представників диких та мисливських тварин.
 88. Топографія, будова, функції очного яблука у різних представників диких та мисливських тварин.
 89. Анатомо-фізіологічні особливості додаткових структур ока: повіки, брови, кон'юнктива, зовнішні м'язи очного яблука, фасції очної ямки, слезовий апарат у різних представників диких та мисливських тварин.
 90. Топографія, будова, функції органу слуху у диких та мисливських тварин.
- 8. Форма підсумкового контролю, критерії оцінювання результатів навчання та рейтингова оцінка знань здобувачів вищої освіти з дисципліни**
Оцінювання знань здобувачів вищої освіти під час практичних та

лабораторних занять проводиться за такими критеріями:

1. індивідуальні опитування здобувачів вищої освіти та тестування на лабораторних і практичних заняттях щодо знань теоретико-методологічних аспектів дисципліни;

2. виконання завдань на практичних та лабораторних заняттях;

3. ведення конспекту лекцій;

4. виконання завдань самостійної роботи. При оцінюванні результатів **самостійної роботи** здобувачів враховується ступінь засвоєння основного навчального матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання і майбутньої роботи за фахом, виконання завдань, передбачених програмою, володіння основною та рекомендованою літературою.

5. Здобувачі вищої освіти, які пропустили лекцію, представляють протягом тижня матеріал пропущеної лекції, пропущені лабораторні заняття відпрацьовуються згідно графіка. Підсумковий контроль знань – залік.

Рейтингова оцінка знань здобувачів вищої освіти з дисципліни

№ п/п	Форма контролю	Контроль протягом семестру	Макс. / мін. кількість балів
1	Опитування / тестування на практичному (лабораторному) занятті. Виконання завдань лабораторного практикуму.	15	3/2
2	Виконання самостійної роботи	15	1/0,4
Усього (балів)		x	60/36

Підсумковий контроль знань здійснюється у письмовій формі шляхом складання заліку.

До заліку допускається здобувач, який виконав не менше 90% практично-лабораторних завдань та набрав під час опитування та виконання самостійної роботи від 36 до 60 балів. Максимальна кількість балів, яку можна отримати при складанні заліку - 40. Здобувачі вищої освіти, що набрали впродовж семестру менше 36 балів (із можливих 60) до заліку не допускаються.

Критерії оцінки відповідей на питання, що виносяться на залік, наступні:

- «**зараховано**» – здобувач вищої освіти дав правильні і вичерпні відповіді на поставлені теоретичні питання;

- «**не зараховано**» – здобувач вищої освіти дав неправильні відповіді, в яких він продемонстрував значні прогалини у знаннях з основного програмного матеріалу дисципліни.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти, та шкала оцінювання – залік

Сума балів за всі види освітньої діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 - 100	A	зараховано
82 - 89	B	
75 - 81	C	
64 - 74	D	
60 - 63	E	
35 - 59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0 - 34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

**Оцінки FX та F у залікову книжку здобувача вищої освіти не виставляється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу у МНАУ.*

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

При проведенні лекцій, лабораторних та практичних занять з дисципліни «Анатомія і фізіологія диких та мисливських тварин» використовуються лабораторія анатомії, гістології, ембріології та морфології тварин та лекційна аудиторія.

Лабораторія анатомії, гістології, ембріології та морфології тварин. Навчальний корпус № 1, вул. Карпенка (нова адреса - вулиця Генерала Олексі Алмазова), 73. Рік введення в експлуатацію – 1992, рік останнього ремонту – 2024.

Спеціальне технічне обладнання:

- ноутбук Lenovo IdeaPad G555-3G-1 (59-034054) (Рік введення в експлуатацію – 2021, рік останнього ремонту –) – 1 шт.

Прикладне програмне забезпечення:

Корпоративне ліцензування «Volume Licensing», Parent program: OPEN 93947897ZZE1608, Software Assurance (SA) №63986644, 63986649, 63986652:

MS Excel; MS Word; Google Chrome; Mozilla Firefox

Доступ до мережі Internet.

Онлайн-сервіс відеозв'язку (на власних серверах) на базі Jitsi Meet.

Інформаційне забезпечення:

Інструкції з техніки безпеки та безпеки життєдіяльності.

Методичні рекомендації

Довідникова та нормативна література

Навчальні фільми

Презентації у режимі PowerPoint

Відеофільми – 15 шт.

Слайди навчальні – 30 шт.

Спеціальне технічне обладнання:

Ваги аналітичні - 1 шт.

Набір гирь - 1 шт.

Мікротом - 2 шт.

Мікроскоп "Біолам" - (Рік введення в експлуатацію - 1986, рік останнього ремонту -) - 11 шт.

Мікроскоп МБС - 1 шт.

Пректор «Радуга» - (Рік введення в експлуатацію - 1986, рік останнього ремонту -) - 1 шт.

Універсальна приставка - (Рік введення в експлуатацію - 1985, рік останнього ремонту -) - 1 шт.

Ексікатор - 1 шт.

Аптечка медична - 1 шт.

Вогнегасник - 1 шт.

Шафа для наочних посібників - (Рік введення в експлуатацію - 1986, рік останнього ремонту -) - 1 шт.

Столи - (Рік введення в експлуатацію - 2025, рік останнього ремонту -) - 14 шт.

Стільці - (Рік введення в експлуатацію - 1986, рік останнього ремонту -) - 28 шт.

Стіл викладача - (Рік введення в експлуатацію - 1986, рік останнього ремонту -) - 1 шт.

Шафа для зберігання приладів - (Рік введення в експлуатацію - 1986, рік останнього ремонту -) - 3 шт.

Дошка для крейди зеленого кольору - (Рік введення в експлуатацію - 1986, рік останнього ремонту -) - 1 шт.

Раковина - 1 шт.

Наглядний матеріал:

Задні кінцівки - 1 шт.

Муляж ноги коня - 8 шт.

Муляж черепа корови - 1 шт.

Муляж курки яйця - 2 шт.

Скелет вівці - 1 шт.

Скелет кішки - 2 шт.

Скелет жаби - 1 шт.

Скелет коня - 1 шт.

Скелет корови - 1 шт.

Скелет птиці - 1 шт.

Скелет крота - 1 шт.

Скелет свині - 1 шт.

Муляж м'язи грудної кінцівки ВРХ - 1 шт.

Муляж м'язи тазової кінцівки ВРХ - 2 шт.

Муляж копити коня - 1 шт.

Муляж вим'я корови - 1 шт.

Муляж голови корови - 1 шт.
 Муляж грудної клітки корови - 1 шт.
 Скелет грудної кінцівки свині - 2 шт.
 Скелет вільної тазової кінцівки ВРХ - 1 шт.
 Стенди будови органів тварин - 17 шт.
 Вологі препарати органів тварин - 25 шт.
 Постійні гістологічні препарати нервової тканини - 48 комплектів
 Постійні гістологічні препарати сечо-статевої системи - 17 комплектів
 Постійні гістологічні препарати харчо-травного тракту - 15 комплектів
 Набір препаратів по загальній гістології для вишів - 26 комплектів
 Набір препаратів по спеціальній гістології - 69 комплектів
 Постійні гістологічні препарати крові людини - 1 комплект
 Постійні гістологічні препарати зародкових листків - 1 комплект
 Постійні гістологічні препарати гладких м'язів - 1 комплект
 Постійні гістологічні препарати анатомії рослин - 1 комплект
 Постійні гістологічні препарати гіаліновий хрящ - 1 комплект
 Постійні гістологічні препарати мітозу в корінці цибулі - 1 комплект
 Постійні гістологічні препарати одношарового епітелію - 1 комплект
 Постійні гістологічні препарати сполучної тканини - 1 комплект
 Постійні гістологічні препарати залоз внутрішньої секреції - 12 комплектів
 Постійні гістологічні препарати органів дихання та шкірного покриву - 16 комплектів
 Постійні гістологічні препарати крові та органів кровотворення - 12 комплектів
 Набір препаратів з ембріології - 32 комплекти
 Набір препаратів з цитології - 12 комплектів
 Набір препаратів з епітеліальної тканини - 31 комплект
 Постійні гістологічні препарати м'язової тканини - 42 комплекти
 Набір препаратів для колоквиумів - 1 комплект
 Мікроскоп «Biolam» - Рік введення в експлуатацію - 1986, - 11 шт
 Плакати - 17 шт.

Лекційна: № 202 (167,4 м²). Навчальний корпус № 1, вул. Карпенка (нова адреса - вулиця Генерала Олексі Алмазова), 73. Рік введення в експлуатацію - 1992, рік останнього ремонту - 2009.

Спеціальне технічне обладнання:

Мультимедійне обладнання:

- екран проєкційний переносний T11GUWS1 Black Case - 1 шт. (Рік введення в експлуатацію - 2014, рік останнього ремонту -)
 - проєктор EB-S62 - 1 шт. (Рік введення в експлуатацію - 2014, рік останнього ремонту -)
 - Ноутбук Acer TravelMate P2 TMP215-52 - 1 шт. (Рік введення в експлуатацію - 2021, рік останнього ремонту -)

Прикладне програмне забезпечення:

Корпоративне ліцензування «Volume Licensing», Parent program: OPEN 93947897ZZE1608, Software Assurance (SA) №63986644, 63986649, 63986652:

MS Excel; MS Word; Google Chrome; Mozilla Firefox

Доступ до мережі Internet.

Ліцензований сервіс онлайн-відеозв'язку Zoom.

Інформаційне забезпечення:

Інструкції з техніки безпеки та безпеки життєдіяльності.

Довідникова та нормативна література.

Навчальні фільми.

Презентації у режимі PowerPoint.

Відеофільми - 15 шт.

Столи – 46 шт.

Стільці – 115 шт.

Стіл для викладача – 2 шт.

Стілець для викладача – 5 шт.

Шафа для зберігання літератури – 4 шт.

Дошка для крейди темно-зеленого кольору – 1 шт.

10. Перелік рекомендованих літературних джерел та законодавчо-нормативних актів

10.1. Базова література

1. Біорізноманіття і його збереження : підручник / Л.В. Вагалюк, М.М. Лісовий. Київ : НУБіП України, 2026. 229 с.

2. Гаврилін П. М. Анатомія свійських тварин. Курс лекцій : навч. посібн. / П. М. Гаврилін, А. В. Оліяр. – Дніпро : Поліграфцентр «Формат», 2022. – 235 с.

3. Мельник О.П., Друзь Н.В., Мельник О.О., Стегней М.М. Основи анатомії мисливських та диких тварин : Навчальний посібник. К: Аграр Медіа Груп, 2023. – 243 с.

4. Новіцький Р. О. Іхтіологія загальна : навч. посіб. / Р. О. Новіцький. – Дніпро : ЛІРА; ДДАЕУ, 2023. 190 с.

10.2 Допоміжна література

1. Волох А. М. Визначення віку мисливських звірів : науково-методичний посібник / А. М. Волох. – Одеса : Олді+, 2022. – 374 с

2. Методичні рекомендації до лабораторних занять за темою: «Анатомія екзотичних тварин» для здобувачів денної форми навчання другого (магістерського) рівня вищої освіти, ОП «Ветеринарна медицина» / Ж.Б. Коренєва, О.В. Найдич, Л. Г Роша, [Електронний ресурс] – Одеса.: ОДАУ, 2025. 102 с.

3. Мікроструктурний аналіз риби і морепродуктів: навчальний посібник / В.Т. Хомич, Н.В. Дишлюк, Н.В. Голембовська та ін. Київ : НУБіП України, 2022.

260 с.

4. Цанько І. В., Горальський Л. П. Особливості морфології легенів лисиці звичайної (VULPES LINNAEUS, 1758). Український журнал природничих наук, 2026. С. 83-101.

10.3. Законодавчо-нормативні акти

1. Законодавство України URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0357>

2. Червона книга України. Тваринний світ. – 2009 [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: <http://www.redbook-ua.org>.

3. Закон України «Про мисливське господарство та полювання» від 22.02.2000 No 1478-III [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1478-14#Text>.

4. <https://www.nbuv.gov.ua/> - Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

5. <https://dnsgb.com.ua/> – Національна Наукова Сільськогосподарська Бібліотека Національної Академії Аграрних наук

6. <https://nubip.edu.ua/department/naukova-biblioteka> – Наукова бібліотека Національного університету біоресурсів і природокористування України.

ДОДАТОК
до робочої програми 2026-2027 н. р. навчальної дисципліни
Анатомія і фізіологія диких та мисливських тварин
Перелік, внесених змін на 2026-2027 н. р.

№	Зміст змін	Підстави	Примітки
1	Збільшено кількість літературних джерел	Оновлення переліку базової літератури та допоміжної літератури	-
2	Додано перелік інструментів та обладнання, використання яких передбачає навчальна дисципліна	Більш повно розкривається методика вивчення дисципліни	-
3	Уточнено компетентності та результати навчання, яким має відповідати підготовка за дисципліною	Зміна чинної освітньо-професійної програми	-
4	Уточнено кількість аудиторних занять у формі лекцій, лабораторного та практичного заняття, а також часу на самостійну підготовку	Зміна навчального плану за ОПП	-

Розробник програми
 канд. біол. наук, доцентка

Вікторія ПШИЧЕНКО